

BOQONNAA LAMA

OLAANTUMMAA SEERAA

Kaayyoolee Boqonnichaa Boqonnaa kana baratee yeroo xumurtu:

- Tokkummaa fi garaagarummaa heera Mootummaa Federaalaa fi heera Mootummoota Naannolee gidduu jiru beekta.
- Barbaachisummaa daangaa aangoo ni hubatta.
- Naamusa sirraa eegamu qayyabatta.
- Rakkoowwan malaammaltummaan geessisu hubatta.

2.1 Heera

2.1.1 Tokkummaa fi Garaagarumma Heera MFDRI fi Heerawwan Mootummoota Naannolee

- Tokkummaa fi garaagarummaan heerawwan fakkicharratti muldhatan maal isinitti fakkaatu?

Kanatti aanee heera MFDRI fi seensa heera Sabootaa, Sablamootaa fi Ummattoota Naannoo Kibbaa keessaa yaadawwan muraasni dhiyaataniiru. Gareen ta'uun yaadawwan dhiyaatan kannneen walbira qabuun gaaffilee dhiyaataniif deebii barreeffamaan dhiyeessaa.

Fakkii 2.1 Heerawwan

Seensa Heera Mootummaa Federaalawaa Dimookira- atawaa Rippabilika Itoophiyaa	Heera Sabootaa, Sablammootaa fi Ummattoota Naan- noo Kibbaa bara 1994 fooyya'e.
Nuyi saboonni, sablammooonnii fi ummattoonni Itoophiyaa; Biyya keenya Itoophiyaa keessatti nageenya itti fufaa, dimookiraasii walabummaa qabu mirkan- eessuun, guddina dinagdee fi hawaasummaa keenya ariifachiisuuf, mirga hiree ofii ofiin murt- eeffachuutti fayyadamuun, fedhii keenyaan olaa-ntummaa seeraa fi fedha keenya irratti kan hundaa'e hawaasa siyaasa tokko waliin ijaaruuf murannoon ka'uun,	Nuyi Saboonni, Sablammooonnii fi Ummat-toonni Kibbaa; Waliin taanee jaalalaa fi walqixxummaan naan- noo hundeessine keessatti olaantummaan see- raa akka mirkanaa'uuf, guddina dinagdee fi hawaasummaa keenya ariifachiisuuf, mirga hiree ofii ofiin murteeffachuutti fayyadamuun Afaan, aadaa fi tokkummaa keenya caalmaatti cimsuuf, eenyummaan keenya kabajamee wald- haansoo fi wareegama kaffalleen dimookiraasii fi nageenya itti fufinsaan mirkaneessuuf,
Kaayyoo kanas galmaan ga'uuf, kabajamuu mirgoota bu'uuraa nama dhuunfaa, sabaa fi sablammootaa, walqixxummaan saalaa mirka- naa'uu, garaagarummaa tokko malee aada- awwanii fi amantiiwwan akka tarkaanfatu gochuun ejjennoo amantaa keenyaa waan ta'eef,	Naannoo keenyatti kaayyoo kana galmaan ga'uuf kabajamuu mirgoota bu'uuraa nama dhuunfaa, sabootaa, sablammootaa fi uumm- attootaa, walqixxummaan saalaa mirkanaa'uun, garaagarummaa tokko malee aadaawwanii fi amantiiwwan walqixxummaan akka tarkaanfatu ejjennoo amantaa keenyaa waan ta'eef,
Biyyi keenya Itoophiyaan aadaa boonsaa fi teessuma lafaa kan qabnu, saboonni sabla- mmooonnii fi ummattoonni walitti dhufeenyaa fi qunnamtii sadarkaa adda addaa irratti waliin kan irra jiraannee fi jiraachaa jirru waan taateef, ilaalchaa fi bu'aa waliin horanne qabna jennee waan amannuuf,	Saboonni, sablammooonnii fi ummattoonni aadaa boonsaa fi teessuma lafaa kan qabnu walitti dhufeenyaa fi qunnamtii sadarkaa adda addaa irratti waliin kan irra jiraannee fi jiraachaa jirru naannoo keenya waan taateef, ilaalchaa fi bu'aa waliin horanne qabna jennee waan amannuuf,
Heerri kun kaayyowwanii fi amantaawwan armaan olitti ibsaman kakuu akka nuuf ta'uuf karaa bakka bu'oota filannee ergannee yaa'ii heeraatiin har'a Sadaasa 29, bara 1987 mirkanaa'eera.	Egaa har'a Sadaasa 2, bara 1994 Magaalaa Hawaasaatti walga'ii ariifachiisaa 2ffaa mana marii naannoon geggeeffameen wixinee heera fooyya'ee kan bara 1994 saboota, sablammoo- taa fi ummattoota kibbaa irratti walmari'annee mirkaneessineerra.

Gilgaala 1

Gaaffilee armaan gadii deebisaa.

1. Tokkummaa seensi heerawwan dhi-yaatan kunniin qaban tarreessaa.
2. Garaagarummaa seensi heerawwan dhiyaatan kunniin qaban tarreessaa.
3. Heerri naannichaa heera Federaalawaa ka'umsa godhachuu fi akk-asumas kan hin faallessine ta'uu isaa yaadawwan agarsiisan walbira qabuun dhiyeessaa.
4. Haaluma walfakkaatuun naannoo keessa jiraattan ykn kan naannoo biroo keessaa tokko filachuun see-nsa isaa heera Federaalaa waliin walmadaalchisuun tokkummaa fi garaagarummaa isaanii irratti mari'achuun agarsiisaa.

Heerri federaalaa karaa bakka bu'oota saboonni, sablammoonni fi ummatoonni Itoophiyaa filatanii erganiin kan mirkanaa'e waan ta'eef, seerota biyyattii hundaaf ka'umsaa fi seera olaanaadha. Heerawwan naannolees karaa bakka bu'ootaa ummanni naannichaa filatee erge mana marii naannichaatiin mirkanaa'u. Kun ta'uu isaatiin seeronni naannicha keessatti argaman hundaaf seera olaanaadha. Kanumarraa ka'uun seeronni kun lamaan (heerri federaalaa fi heerawwan naannolee) karaa bakka bu'oota ummattootaan filatamaniin kan mirkanaa'u ta'uu isaanii hubanna. Kaayyoon heera Federaalaa inni guddaan aangoo fi itti gaafatamummaa qaamolee mootummaa adda addaa daangessuu, mirgoota bu'uuraa fi bilisummaa lammiilee murteessuu yoo

ta'u, kaayyoon heera naannoo immoo aangoo fi ittigaafatamummaa qaamolee mootummaa adda addaa naannicha keessatti argaman daangessuu, mirgoota bu'uuraa fi bilisummaa ummattoonni naannichaa qaban murteessuudha. Seerota, dambiiwwanii fi hojmaata biroo hundaaf olaanaa kan ta'e heericha Federaalaa waliin akkuma hin faallessine, naannolee keessatti seeronni, dambiiwwanii fi hojmaatonni heera naannichaa waliin kan walfaallessu hin ta'an.

Kanaafuu, seeronni lamaanuu fedhii ummattoota guutuun kan mirkanaa'an sadarkaa isaaniitti seera olaanaa ta'uun isaanii amala tokko akka qaban agarsiisa. Kana jechuun heerichi federaalaa sadarkaa biyyaatti seera olaanaa yommuu ta'u, heerawwan naannoo immoo naannoleetti seerota olaanoodha. Garaagarummaan isaanii immoo heerichi federaalaa guutummaa biyyattiitti seera olaanaa yommuu ta'u, heerawwan naannolee immoo sadarkaa naannoo isaaniitti seera olaanaa ta'uudha. Kana waan ta'eefis heericha federaalaa kan faallessu heerri ykn seerri naannoleetti tumamuu hin danda'an.

Gilgaala 2

Gaaffilee armaan gadii dubbisuun ka'umsa yaadannoo armaan olitti dhiyaateen afaaniin deebisaa.

1. Heerri Federaalaa fi heerri naannoo kan mirkanaa'u haala kamiini?
2. Heerri Federaalaa fi heerawwan naannoolee seera seerotaan olii ta'uun isaanii haala kamiin akka ta'e ibsaa
3. Qabxiwwan heera federaalaa fi naannoolee walfakkeessanii fi adda adda taasisan eeraa.

2.2 Naamusa

2.2.1 Sadarkaa Biyyaatti Naamusa Barataa Irraa Eegamu

Yaadbu'uuraaleen naamusaa mana hojii mootummaa keessatti argaman haqummaa, amanamummaa, qajeelummaa, iccitii eeguu, gaaffii ummataaf deebii kennuu, itti gaafatamummaa, al-loogummaa, aangootti seeraan fayyadamuu, seera kabajuu fi fakkeenya ta'uu faadha.

- **Yaadbu'uuraalee kanneen hojjettoonni akka beekan gochuun bu'aa maalii kan qabu isinitti fakkaata?**

Nan Dhaladha

Haati koo akkuma na baattee teessutti dabare eeggataa jirti. "Maal dhibamtee mana yaalaa dhufte?" jedheen gaafadhe akka tasaa. "Osoo dubbannuu, ati eenyu?" jettee na gaafatte.

"Daa'ima keeti. Eenyun sitti fakkaadhe?" jedheen caalmaatti amansiisuu barbaade, gadameessa ishee keessa

jiraachuu koo akka mir-kaneeffattuuf al lama gaggaragalee. "Mirga kooti dhimmd ati dhufteef dhaga'uun!" "Siin ofirraa baasuuf!" "Akkan hin dhalanneef moo?" "Eeyyee." "Sagalee koo ol kaaseen "Nan dhaladha" jedhe.

Egaa nan dhaladha, biyya koo fi lammii koof muldhata fiixaan ba'insa gaarii irraan gahu waanan qabuuf. Namoonni hunduu hammaatoodha kan jedhu amantaa hin qabu.

Cubbamootaaf akkuma qulqulloonni jiran, sobduudhaaf dhugaqabeessi; gantuudhaaf amanamaan; oftuuultuudhaaf gaariin; hamaadhaaf tolaan; kan araada qabuuf gameessi; salp-hoodhaaf ulfinaqabeessi; walitti naqaadhaaf araarsituun uumameera. Kanaafuu, ammaa eegalee nama gaarii arguun hawwii kooti. Keessumattuu, hiriya gaariin hinaaffaan kan hin miine, hojii hiriya isaa ajaa'ibsiisaa isa biraa boqote kan kooti kan hin jenne, yeroo rakkoo dafee kan dhaqqabu, dubbii afaanii osoo hin taane gochatti kan amanu, hiriya garaa kootii qabaachuun barbaada. Biyya isaaf haqaan kan hojjetu, biirokira-asummaan kan hin xaxamne, kan hin saamne, malaammaltummaa irratti qabsaa'ee akka irratti qabsaa'amu kan taasisu; guddina, badhaadhummaa fi nageenya lammiilee isaaf nuffii malee kan hojjetu, ilaalcha biyya ambaatiin kan hin boorofne, aadaa ummataas kan ofii isaas kan gabbisu, lammii Itoophiyaa gaarii

arguuf ariifadheera. Fakkeenyummaa isaas warra hamootti agarsiisee dog-oggora isaanii irra akka baratan gochuun barbaada. Hayyoota hedduu akka hin dhabneef ulfa baasuu nan balaaleffadha. Karooraan da'uu garuu ittan amana. Geggeessaa biyyaa fi biyya diina irraa kan baraaru loltuu goota arguun barbaada.

Kanaafuu, nan dhaladha.

(Masfiin Habte Maariyaam, **Iffitaa**, 1993, Ittiin barsiisuuf akka ta'uuf muraasni fudhatame.)

Gilgaala 3

Gaaffilee armaan gadii deebisaa.

1. Yaadawwan dubbisa olii keessatti eeraman keessaa barattoota irraa kan eegaman isa kami isinitti fak-kaata? Sababa keessan ibsaa.
2. Yaadawwan dubbisa keessatti eeraman keessaa barattoonni dhiisuu qabu kan jettan adda baasuun sababa isaa ibsaa.

Olaantummaa seeraaf bitamuun sirna kabajamuu mirgootaa fi bu'aawwan hundaaf utubaa dhaabbataadha. Naamusni gaariin immoo olaantummaa seeraaf bitamuuf furtoodha. Kun ta'uu isaatiin sadarkaa biyyaatti naamusni gaarii hedduutu barattoota irraa eegama.

Tokkoon tokkoon lammiif mirgi ofii isaa kabajamuun akkuma gammachiisu hunda, mirgi lammii biroo kabajamuun ni gammachiisa waan ta'eef, mirga nama biroo kabajuu fi kabachiisuun qajeelfama jireenyaa

ta'uu qaba. Akkasumas mirga isaa humnaan osoo hin taane seera kabajuu qofaan itti fayyadamuu akka qabu onnee isaa irraa amanuu fi hojiitti jijjiiruu qaba. Seerri na adaba ykn bu'aa addaan argadha jechuun osoo hin yaadin, seera hordofanii socho'uun ibsitoota naamusaa isa olaanaadha.

Hawaasni afaan garaagaraa, amantiiwwan, ibsitoota aadaa biroo qaban tokkummaan akka amantaa isaaniitti, aadaa fi jireenya isaaniitiin waliigalanii fi waliin ta'uun kan jiraatan waldanda'uudhaani. Kanaafuu, yaadbu'urri waldanda'uu naamusa barattoota irraa eegamuudha.

Barattoonni dargaggoon dhimma biyyaas ta'ee dhimma naannoo irratti damaqinaan hirmaachuuf jaalala biyyaa qabaachuu qabu. Kana yoo ta'uu baate, garee muraasaan bu'aan isaanii tuqamuu, mirgi isaanii dhiitamuun kan hin oolle ta'a. Kanaafuu, dhimma biyyaas ta'ee naannoo irratti kaka'umsa ofiin hirmaachuun gaarii ta'a.

Biyyi dargaggeeyyiin ishee haqaqabeessa akka ta'aniif barbaaddi. Haqa dubbachuu fi gochuu keessatti adda addummaan kan hin jire yommuu ta'u, ibsitoota adda addaa qaba. Kanneen keessaas sobuu dhiisuu, waliin dhahuu dhiisuu, hatuu dhiisuu, fi kkf keessatti argamu. Kanaafuu, dargaggoonni haqaqabeessa ta'uu qabu.

Dhumarrattis barattooni jaalalaa fi kabaja hojii qabaachuu qabuu. "Namoonni hojii isaaniitti gammadan, namoota jireenya isaaniitti gammadani,"akkuma jedhamu hojiin itti qaana'amu hojjechuu dhiisuudha malee, hojii hojjennu sanaan ta'uu hin qabu. Hojii walcaalchisuun, tuffachuu mallattoo boodatti hafummaa ta'uu isaa hubachuu qabna. Walumaagalatti, garaagarummaa amantaan fudhachuu, waldanda'anii jiraachuu, hojii kamiyyuu bu'uura seeraatiin raawwachuu, biyya jaallachuu, dhugaa tarkaanfachiisuu, nama biroo miidhanii faayidaa addaa barbaaduu dhiisuu, cimani barachuun galma yaadan irra ga'uu fi biyyaa fi lammiileef hojiiwwan barbaachisoo ta'an raawwachuu, keessattuu ibsitoonni naamusa gaarii barattoota irraa kan eegamani.

Gilgaala 4

Gaaffilee armaan gadii hojiedhaa.

haqa qabeessa	jaalala biyyaa
obsa	jaalala hojii
mirga kabajuu fi kabachiisuu	
waldanda'uu	

A. Saanduqa armaan olii keessatti kan kennaman muldhistoota naamusa himoota kanaa gaditti dhiyaatan keessatti irra caalaa deebii ta'a jettu bakka duwwaatti guuti.

1. Dargaggoonni naannoo Diinaafaa hordoftoota amantii garaagaraa ta'aniiyyuu _____ waliin jiraatu.
2. Takolla faa kan ofii isaanii hin tuqsiisan, kan biroottis hin bu'an, keessumattuu mirgoonni namoota biroo seeraan ala yoo sarbaman hin callisan waan ta'eef, naannichatti _____ fakkeenyummaa qabu.
3. Daanchaan dargaggeessa daldalaa yoo ta'uyyuu, bu'aa seeraan alaaf jedhee jecha isaa hin jijjiiru. Kanaafuu, naannichatti _____ jedhamee beekama.
4. Shamarreen bu'aa ba'ii hedduu keessa obsaan dabartee sadarkaa gaarii irra ga'uu isheef namoonni naannoo ishee akkuma maqaa keetii ati _____ ittiin jedhuun.
5. Har'a hojii xiqqoo fakkaattu osoo hin tuffatiin kan hojjetan dargaggoonni _____ qaban boru abbaa kaampaanii ta'uun namoota hedduu akka bulchan haqa dhokachuu hin dandeenyeedha .
6. Dargaggeessa _____ qabu walkabajuu fi waqixxummaan kan keessa jiraatu ,weerara biyyatti dhufu ofirraa dhorkuuf dadamm-aqsuu hin barbaachisu.

B. Sadarkaa biyyaatti ibsitoota naamusa barattoota irraa eegamu keessaa muraasa isaanii eeruun ibsaa.

2.3 Daangaa Aangoo

2.3.1 Aangoon Daangaa Dhabuu Irraan Kan Ka'e Rakkoo Uumamuu Danda'an

- **Abbaan taayitaa tokko mana hojii mootummaa kam keessattuu aangoo kennameef daangaa malee kan itti fayyadamu yoo ta'e, rakkoo akkamiitu uumamuu danda'a?**

Qaaniidha

Obbo Shiibashiin lafa mooraa isaanii cinaa jiru irratti suuqii ijaaruu barbaadani, namicha naamusa kabachiisu kan ollaa isaanii jiraatu tokko waliin mari'atan. Namichis, "Rakkoo hin qabu, yoo haa diigamu jedhames anuu jiraa," jedheen. Haaluma kanaan Obbo Shiibashiin suuqicha ijaare. Haata'u malee, ji'a sadii osoo itti hin fayyadamin daandiin bakkicha irra waan ba'uuf, atattamaan akka diigan itti himame. Isaan garuu "Namicha ollaa koo naamusa eegsisu eeyyamsiiseera waanan ta'eef hin diigu," jedhan. Akkasumas abbaa taayitaa beekan tokkoof matta'aa keennuun miseensota koree naamusaa hunda akka hidhaman (to'ataman) taasisan.

Hojii Garee

Dhimma kana keessatti nama balleesse, taayitaa qabutti daangaa malee kan Fayyadame, sababa kanaan rakkoo uumame, akkasumas adeemsa kana keessatti waan ta'uun irra turee fi ta'uu qabu irratti gareen mari'achuun yaada keessan barreeffamaan dhiveessaa.

Ibsitoota olaantummaa seeraa kan ta'an keessaa tokko aangoo bulchiinsaa daangessuu fi to'achuu kan dandessisu tooftaan jiraachuudha. Aangoon daangadhabeessa yoo ta'e, seerri waan cabuuf hunduu seeraa ol ta'uun olaantummaan seeraa hiika waan dhabuuf rakkoo waan hedduun uumamuu danda'u.

Aangoon daangadhabeessa yoo ta'e, sirna dhabeessummaan babaldhachuun mirgoonni lammiilee hojmaata seera dhabeessaan sarbamu. Aangoon qaamolee tajaajila kennuu yoo daanga'uu baate, mirgoonni fi dirqamoonni tajaajilamtootaa ni sarbamu. Kanumarraa ka'uun tajaajilamaan tokko mirga isaa karaa seera qabeessa ta'e kabachiisuurra matta'aa fi keetoo (ababbaltuu) fayyadamuu daandii filatamaa godhee fudhata; haaluma kanaan malaam maltummaan bakka fudhata. Aangoon daangadhabeessa yommuu ta'u, iftoominnii fi itti gaafatamummaan hin jiru. Kun ta'uu isaatiin abbootiin taayitaa seera cabsuu fi dhiisuun isaanii ifatti hin beekamu. Kanaafuu, namichi miidhaames taanaan miidhamuu isaa ifatti hin beeku. Miidhameera jedhee yoo dhiyeeffates, haalli itti komii isaa dhiyeeffachuu danda'u hin uumamu. Akkasumas qaamolee bulchiinsa mootummaa adda addaa fi miseensonni isaanii akka barbaadan waan hojjetaniif, mirgoonni lammiilee akka cabuuf sababa ta'eera.

Fakkeenyaaf namni kamiyyuu adabamuu kan danda'u ifatti kan dhorrameef, seera yoo cabsee argamee fi karaa seera qabeessa ta'een himatamee mana murtiitti yoo dhiyaate qofadha. Haa ta'u malee, daangaan aangoo yoo hin jiru ta'e namni tokko seera osoo hin cabsin, karaa seera qabeessa ta'een osoo hin himatamin akkasumas osoo itti hin murtaa'in abbaa taayitaa aangoon isaa daangadhabeessa ta'een adabamuu danda'a. Adeemsi akka kanaa yoo jiraate, mirgi murtii haqaa argachuu lammiileen qaban waan sarbamuuf naanna'ee, naanna'ee biyya miidha. Kanaafuu, daangaan aangoo jiraachuun dhimma baay'ee barbaachisaa ta'eedha.

Gilgaala 5

Gaaffiiwwan armaan gadii irratti mari'adhaa.

1. Daangaan aangoo dhabamuun olaantummaa seeraa mirkaneessuu keessatti akkamitti gufuu ta'uu danda'a?
2. Daangaan aangoo yoo hin jiraanne rakkoon uumamuu danda'u maali?
3. Lammiileen miidhamuu fi miidhamuu dhiisuu haala isaan itti beekuu hin dandeenye hojmaanni akkamii yoo jiraateedha?
4. Heera Itoophiyaa keeyyata 12 irra kan jiru dubbisuun, daangaan aangoo jiraachuun bu'aa inni qabu maal akka ta'e ibsaa.

2.4 Iccitii

2.4.1 Iccitii Eeguuf Of Eeggannoo Ta'uu Qabu

- **Naannoo keessan iccitiin eegamuu akka qabu kan ibsanii fi dubbatan jiruu? Mee ibsaa.**

- **Iccitii eeguuf of eeggannoon fudhatamuu qaban maal fa'a?**

Maanguddaayi

Obbo Maanguddaayi hojjetaa mana hojii tokkooti. Barreessituun takkaa fi qulqulleessituun takka isaaniif ramadamanii hojjetu. Yeroo baay'ee boqonnaa shayiif ba'an waajjira isaanii hin cufan. Waraqaa wixinee irratti wixineessanis osoo hin cirin guuboo kosii keessa buusu. Barreessituttiinis kompiitara ishee osoo hin cufin gadiba'uu jaallatti. Kompiitarichattis hiriyoota ishee alaa dhufantu itti fayyadamu. Egaa yeroo tokko Obbo Maanguddaayi hojjetoota haaraa qacaramuuf ka'aniif qorumsa akka qopheessan ajajaman. Haata'u malee, namni hin eegamne tokko qorumsicha hunda waan argateef, qorumsichi ba'uu akka hin oolle shakkameera. Mee isinis ...

Gilgaala 6

Gaaffilee armaan gadii bu'uura dubbisichaatiin deebisaa.

1. Qorumsichi akkamitti akka ba'uu danda'e,
2. Haalli qorumsichi itti ba'uu danda'uu yoo jiraate, haalichi akka hin uumamneef of eeggannoon godhamuun irra ture bifa gabaasaatiin barreessuun dhiyeessaa.

Dhimmoonni icciti ta'an iccittummaan isaanii yoo eegamuu baate nama dhuunfaa, maatii fi biyya irratti miidhaa cimaa geessisuu danda'u. Kun ta'uu isaatiin iccitiin akka eegamuuf of eeggannoo guddaan taasifamuu qaba.

Yeroo baay'ee beekaniis ta'ee osoo hin beekin namoonni iccitii baasan, sababa iccitii sanaatiin miidhaa isaan irra ga'e ilaaluun "Osoo dubbachuun natti hafeera ta'ee, arrabni koo osoo cite ta'ee" jechuudhaan gaabbii guddaan yommuu namatti dhagahamu argama. Ta'uyyuu, iccitii eeguuf ofeeggannoo akkamiitu ta'uu qaba?

Iccitii eeguuf ofeeggannoon jalqaba ta'uu qabu, dhimmoota iccitii ta'an adda baasanii beekuu dha. Yeroo tokko tokko dhimmoota iccitii ta'an adda baasuu dhabuu irraan kan ka'e iccitoonni ba'uu danda'u. Kanaafi dhimmoonni iccitii jedhaman manneen hojii keessatti dambiiwwan naamusaa irratti tarreeffamanii kan taa'niif.

Icciticha eeguufis naamusa gaarii barbaachisa. Namoonni naamusa gaarii qaban dhimmoota iccitii ta'an akka hin tamsaasneef amanamoota. Karaa biroo namoonni naamusa gaarii hin qabne, faayidaa dhuunfaa isaaniif jecha iccitii baasuu danda'u. Fakkeenyaaf waajjira iccitiin keessa jiru osoo hin cufin deemuu, kompiitara iccitiin irratti barreeffamaa jiru osoo hin cufin deemu, ykn namoonni biroon akka itti fayyadaman eeyyamuu; waajjira tokko erga gaddhiisanii booda akka tasaa iccitii dura beekan sana yommuu baasantu muldhata. Kun ta'uu isaatiin, maal nadhibdee balleessuun, ofeeggannoo iccitii eeguuf taasifamu keesaa isa olaanaadha.

Gilgaala 7

Gaaffilee armaan gadii dubbisuun deebisaa.

1. Dhimmoonni iccitii ta'an dambii naamusaa irratti ibsamuun iccitiin akka eegamuuf akkamitti fayyada? Irratti mari'adhaa.
2. Naamusa gaarii gabbisuun iccitii eeguuf akkamitti gargaara?
3. Sababa maal nadhibdeedhaan haalawwan itti iccitiin ba'u akkamitti dhorkuun danda'ama?

Hojii Garee

Gaaffilee armaan gadiitti dhiyaatan gareen hojjechuun gabaasdhiyeessaa.

1. Mana barumsaa keessanitti dhimmoonni iccitii jedhaman maal fa'a? Iccitoota sana eeguufis ofeeggannoo akkamiitu godhamuu qaba?
2. Manneen hojii naannoo keessan jiran keessaa tokko filachuun mana hojii sanatti dhimmoonni iccitii jedhaman maal maal akka ta'an, iccitoota sana eeguuf ofeeggannoo maal maaltu akka godhaman gaafachuun gabaasa barreeffamaan dhiyeessaa.

2.4.2 Iccitii Eegu Dhiisuun Rakkoowwan Inni Biyya Irraan Gahu

• Iccitii eegu dhiisuun miidhaa maalii biyya irraan ga'uu danda'a?

Iccitii eegu dhiisuun biyya irratti miidhaawwan hedduu dhaqqabsiisuu danda'a. Iccitoonni murteessoo ta'an kan daangaan biyyaa ittiin eegaman dhokfamanii harka diinaa yoo seenan, haala salphaa ta'een biyyi weeraramuu dandeessi. Kanaafi biyyoonni wayitii waraanaa basaastota isaanii gara dii-

nota isaaniitti erguudhaan iccitii jiru hundaa addaan baasanii beekuuf yaalii guddaa kan taasisaniif.

Karaa biraatiin immoo sababa iccitiin eegamuu hafuutiin qabeenyi biyyaa lakkoofsa hinqamnee fi hagana hin jedhamne qisaasa'uu, saamamuu fi barbadaa'uu danda'u. Fakkeenyaaf namni malaammaltummaadhaan maallaqa hedduu saame tokko saaxilamuu isaa yoo beeke biyya gad dhiisee ba'uu danda'a. Kanaafuu, kan saaxiles ta'ee kan dhimmicha dhaga'e sun icciti eegu qabu. Akkasumas mana murtii fi poolisiidhaan iccitoonni qabaman haala salphaa ta'een kan tamsa'an yoo ta'e, yakkamtoonni akka jalaa miliqan waan taasisuuf haala kanaanis lammiileen mootummaa isaanii irraa amantaa dhabuu danda'u. Kanuma irraa ka'uudhaan biyyi saamamuu, barbadaa'uu, lammiileenis maal nadhibe jechuun irra darbuu fi qabeenyi biyyaa qisaasa'uu danda'a.

Gilgaala 8

Gaaffilee armaan gadii irratti mari'adhaa.

1. Iccitiin eegamuu hafuutiin biyya irratti rakkoo akkamii geessisuu danda'a?
2. Faranjii daawwanaf biyya keenya dhufe waliin akka tasaa walbarree waan jiruu fi hin jirre osoon itti odeessuu, hiriyaan kiyya dhaga'ee natti dheekkame. "Maal taate, icciti biyyaa baay'ee dubbatte, gaarii miti naan jedhe." Animmoo namichi lammii biyya alaa waan ta'eef rakkoo hin qabu yaada jedhuun qaba; dhugumayyuu rakkoo maal qaba? Isin maal jettu?

Hojii Garee

- **Dhimmoota lamaan armaan olitti dhiyaatan keessaa tokko filachuun iccitiin eegamuu hafuu fi icciti baasuutiin biyya irraatti rakkoo uumamuu danda'u sakatta'aatii gareen gabaasa**

2.5 Toof taalee Ittisa Malaammaltummaa

2.5.1 Malaammaltummaa Ittisuu Barbaachisummaa Dhaabbilee Dimookiraatawaa

Kiyyoon kun sitti mul'ataa? Sin sodaachisuu?

*Baj.bar.1996
qr. bil. 19.28*

Anaan kan sodaachise isa duuba jiru. sana

Fakkii 2.2 Malaammaltummaa ittisuuf dhaabbileen farra malaammaltummaa murteesso-odha

(barruu Sinamigibaar Hidhaa 2 Lakk . 4, 1995)

- **Kiyyoo fi adurreen maal bakka bu'uu isinitti fakkaata?**
- **Kaartunii fakkii dhiyaate keessatti waan fakkiiwwan bakka bu'an erga ibsitani booda, malaammaltummaa ittisuu keessatti fakkeenyummaa inni qabu ibsaa.**

Eenyutu Sirriidha?

Usmaan malaammaltummaa ittisuu keessatti ejjennoo humni poolisii gahaadha jedhu kan qabu yommuu ta'u, Mihirat garuu ejjennoo addaa qaba. Walamansiisuuf marii isaan gegg-

eessan akka armaan gadiitti dhiyaateera:

Mihirat: Yakki malaammaltummaa yakkawwan amaleffatamaa irraa adda ta'uu isaa hubattaa?

Usamaan: Hubannoo addaa maal barbaada? Yakki, yakka.

Mihirat: Isa eenyutu miti jedha? Yakki malaammaltummaa garuu yakkawwan biroo waliin yommuu ilaalamu amaloota addaa waan qabuuf xiyyeeffannoo addaa barbaada.

Usmaan: Haata'u! Amaloonni kun maal fa'a?

Mihirat: Tooftaan raawwannaa yakka malaammaltummaa yeroo baay'ee akka feeteetti ykn caallisamee miti; gochi isaa caalmaatti haala gaariin itti yaadamee of-eeggannoo guddaan kan raawwatamuudha. Ta'us yakkawwan amaleeffataman biroo waliin yommuu madaalamu, walxaxaa fi miidhaan isaas baay'ee jibbamaa isa taasisa. Kanaafuu, gochicha ittisuufis hojmaata gurmaa'aa gaafata.

Mihirat: Kan biroos siifan dabala.

Usmaan: Eenyutu jibba. Ittifufi.

Mihirat: Dabalataan yakka malaammaltummaatiin kan miidhamu hawaasa mara. Yakkaan ani miidhameera kan jedhu, dhimmichaafis abbummaa kan fudhatu atattamaan hin dhiyaatu. Yakkawwan amaleeffatamoon garuu

nama dhuunfaa ykn maatii miidhuu danda'u. Namichi ykn maatiin miidhame dhimmicha gara mana murtiitti yoo dhiyeeffate yakkichaaf furmaanni argamuu danda'a. Qabixiwwan biroo kaa-suunis ni danda'ama.

Mihirat: Egaa qabxiileen kunniin yaka malaammaltummaa adda hin taasisan jettaa?

Usmaan: Dubbichi erga akkana ta'ee ibsi anaaf kennite gaariidha; ammas taanaan ejjennoonqabu kan na jijjiirsisu miti.

Mihirat: Kanneenii fi dhimmoota biroofis ejjennoon kiyya garuu amalli malaammaltummaa adda waan ta'eef dhimmicha abbummaanfudhatee hordofuu kan danda'u dhaabbileen farra malaammaltummaa ijaaruun barbaachisaa fi murteessaadha kan jedhuudha. N hubattee?

Usmaan: Sirriitti kanan hubadhe yoo jiraate, yaada ati amma anatti himte ilaalcha kee ta'uu isaati.

Gilgaala 9

Waliin marii armaan olitti dhiyaate bu'uura godhachuun gaaffilee itti fufanii argaman irratti mari'adhaa.

1. Isinoo yaada eenyuutu sirriidha jettu?

Sababoota dhiyeessuun waliin mari'adhaa.

Malaanmalatummaa hadheeffatanii ittisuu fi hundee isaatii balleessuun hawaasa malaammaltummaa irraa qullullaa'e uumuun dhimma boriif hin kaa'amneedha.

Malaammaltummaa irratti hadhee-ffatanii qabsaa'uu fi balleessuun sababoonni barbaachisaniif hedduun yoo jiraateyyuu hangafoota kan ta'an akka armaan gadiitti kan dhiyaataniidha.

Malaammaltummaan sirna dimookiraasii fi bulchiinsa gaarii kan diiguudha. Humnoonni malaammaltummaa keessa galan, sirni hojmaata iftoominaa fi itti gaafatamummaa akka jiraatu hin barbaadan. Sababani isaas saaxilamuu fi ittigaafatamuu waan danda'aniif. Sirni iftoominaa fi itti gaafatamummaa yoo jiraachuudhaa baate immoo olaantummaa seeraatiif bitamuun ni bada. Olaantummaan seeraa yoo dhabame mirgoonni lammiilee haala hin taaneen ni dhiitamu. Kana ta'uu isaatiin malaammaltummaa ittisuuf sirni iftoominaa fi ittigaafatamummaa jiraachuu filannoo hin qabu.

Malaammaltummaan misooma biyyaa boodatti kan deebisu yakka farra guddina ummataa fi jireenya gaarii kan ta'eedha. Kunis guddinaaf farra kan ta'e yakki malaammaltummaa keessumattuu ummattoota biyyoota hiyyeeyyii garmalee miidha. Sababni isaas maallaqni mootummaan lammiilee irraa sassaabee misooma hawaasummaa fi dinagdeef oolchuu qabu abbootii taayitaa ofittumnee muraasaan saamamuun misoomni akka hin ariifanne taasisa. Kana ta'uu isaatiin malaammaltummaan kan ittifamuun irra jiru, gufuu misoomaa fi yakka jibbisiisaadha.

Yakki malaammaltummaa walxaxaa fi yeroo baay'ee immoo abbootii taayit-aatiin raawwatamu waan ta'eef, yakkawwan biroo irraa yakkicha adda taasisa. Haala kanaan malaammaltummaa labsiiwwanii fi dambiiwwan baasuu qofaan ittisuun fi dhorkuun hin danda'amu. Kanaafuu, biyyoonni fi mootummoonni yakka ulfaataa kana irratti dhaabbilee qabsaa'uu qaban hundeesu.

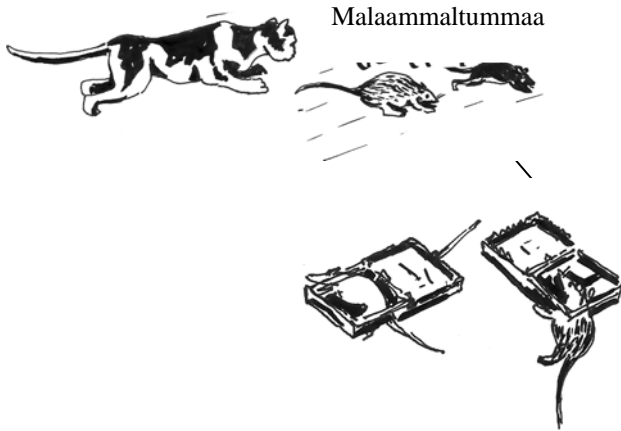
Biyya keenyatti komiishiniin naamusaa fi farra malaammaltummaa federaalaa fi naannoo malaammaltummaa ittisuuf waajjiralee labsiin hundeefamaniidha. Waajjirichi barumsa naamusaa kennuun, waajjiraalee keessattis hojmaata malaammaltummaaf saaxilaman sirreessuun, akkasumas yakkamtoota malaammaltummaa raawwatan seeratti dhiyeessuun malaammaltummaa ittisu.

Gilgaala 10

Gaaffilee armaan gadii dubbisuun irratti mari'adhaa.

1. Malaammaltummaan haala kamiin bulchiinsa gaariif gufuu ta'a?
2. Malaammaltummaan misoomaaf gufuu kan ta'u akkamitti ?
3. Yakka malaammaltummaa ittisuuf waldhaansoo cimaa kan ba rbaachiseef maaliif?
4. Biyya keenyatti malaammaltummaa ittisuuf dhaabbileen hundeeffaman hojjin isaanii maal fa'a?

2.5.2 Malaammaltummaa Ittisuu Keessatti Gahee Qaamolee Haqaa

Fakkii 2.3 Malaammaltummaa haa ittisu

Fakkii 2.4 Malaammaltummaa ittisuun haqa haa mirkaneessinu.

- **Ergaa tokkoon tokkoon fakkii dabarsu ibsaa.**
- **Gama malaammaltummaa ittisuutiin gahee qaamolee haqaa ilaalchisee fakkeenyummaa fakkichaa ibsaa.**

Qaamoleen haqaa kan akka poolisii, mana murtii, abbaa alangaa fi kkf malaammaltummaa ittisuu keessatti qaamolee aangoo olaanaa qabanidha. Qaamoleen haqaa kunniin namoota seeraa ala ta'an (yakkamtoota) hordofuun kan sirreessanii fi adabuudhaan kabajamuu olaantummaa seeraatiif gahee guddaa qabu. Malaammaltummaan akkumma yakka ta'e malaammaltuu kan ta'e kami irrattuu

qaamoleen haqaa kunniin hordofanii bu'uura seerri ajajuun tarkaanfii sirreessaa fudhatu.

Biyya keenyattis malaammaltummaan yakka waan ta'eef seera adaba yakkaa keessatti tumameera. Kanaafuu, kanneen akka poolisii, mana murtii fi abbaa alangaa ta'an qaamoleen haqaa yakkamtoota qabuun, gara murtiitti dhiyeessuurra darbees bu'uura seeraatiin qaamolee adabuu danda'aniidha.

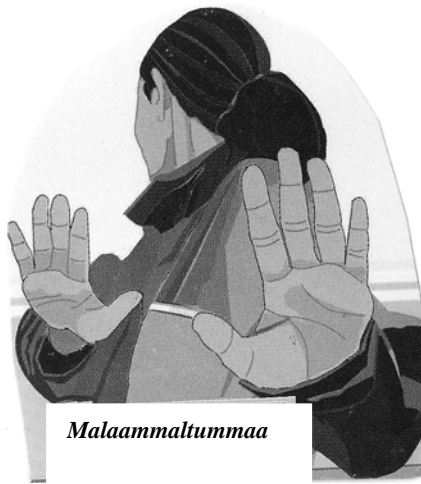
Gilgala 11

Gaaffilee armaan gadii deebisaa.

1. Dhaabbileen qaamolee haqaa jedhaman kanneen akkamii faadha?
2. Karaa qaamoleen haqaa malaammaltummaa ittisan maal faa'aa?

2.5.3 Malaammaltummaa Ittisuu Keessatti Gahee Hawaasaa

- **Waldhaansoon farra malaammaltummaa ummata hirmaachise bu'aa barbaadamu kan argamsiisu isinitti fakkaataa?**
- **Qabsoo farra malaammaltummaa kee-ssatti ummata hirmaachisuun akkamitti danda'ama?**

Malaammaltummaa

Sarara bilbilaa bilisa

Fakkii 2.4 Malaammaltummaa ittisuu ittigaafatamummaa lammailee hundaati. *Madda KNFME (Komiishinii Naamusaa fi Farra Malaammaltummaa Federaalaa)*

Fakkii armaan olitti dhiyaate bu'uura godhachuudhaan gaaffilee kanatti aanan deebisaa.

- **Ergaan tokkoon tokkoon fakkii kanaa dabarsu maal isinitti fakkaata?**
- **Lakkoofsi 988 jedhu maal isinitti fakkaata? Faayidaan isaa maali?**
- **Ergaa fakkiiwwan kunniin dabarsanii walbira qabnee yommuu**

ilaallu, malaammaltummaa ittisuuf gaheen hawaasaa maal ta'uu qaba jettu?

Daadhii Abbaa Masxat

Jiraataa naannoo Kurtumme kan ta'e Daa-dimoos qarshii dhibba shaniin ittigaafatamaa kutaa qabeenyaa waa-jjira tokko ta'ee qacarame. Erga qacaramee yeroo gubaabaa keessatti of jijjiiruu irra dabree maatiin isaa rakkattoota ta'aa jireenya boohaarsaa (bashannanaa) akka jiraatan taasise. Obboleessa isaa quxisuuf (eegoof) konkolaataa xiqqaa (minibus) biteeraaf, rakkattoota fi jaarsolii ollaatti argaman hunda ni gargaara. Wayita ayyana waggaa dadhaboota ollaa isaa jiraniif hoolaa fi lukkuu bita. Sababa kanaan baay'isee jaallatamaa ta'eera. Hiriyota isaas hootela isaan arganii hin beekne geessuun ni bashanansiisa, ijoollee ganda sana jiraatan keessaa kan akka isaa jaallatamaan hin jiru. Egaa gariin waan kun malaammaltummaa ta'uu hin hafu, mucicha gorsuu qabna yommuu jedhan, kanneen biroon immoo qaamolee farra malaammaltummaatti eeruu qabna jedhu. Warri garee sadaffaan immoo waan barbaadeyyuu yoo hojjete mucaa waan gaarii raawwatu kana eebbisuu malee ceepha'u hin qabnu jedhu. Mee isin dhimma kana ilaalchisee maal jettu?

Gilgaala 12

Hojii Garee

- Dhimma armaan olitti dhiyaate bu'uur-effachuun gareen ta'uun ofii keessan akka Daadimoos ta'uun waan raawwachuun isinirra jiru barreeffamaan gabaasa dhiyeessaa.

Malaammaltummaan sirna dimook-iraasii kan diigu, bulchiinsa gaarii kan booressu, haqummaa kan maqsu guddina dinagdee fi hawa-asummaa boodatti kan harkisu waan ta'eef hawaasni dhimma hadheeffatee itti qabsaa'uu qabu dha. Gama kanaan hawaasni shoorra hedduu taphachuu danda'a.

Namoonni malaammaltummaa raawwatan rakkatanii osoo hin taane, fedha ofittummaa'aa isaanii irraa kan madduu fi dafanii duroomuuf jecha aangoo fi ittigaafatamummaa isaanii dahoo godhachuun yakka guddaa raawwatu waan ta'eef, hawaasni haala gaariin hubachuutu irra jira. Kanaafuu, malaammaltummaan hawaasa balaaf kan saaxilu, diina adda duree waan ta'eef, hubannoon ittisuuf murannoo qabaa-chuun hawaasa irraa eegama.

Karaa seeraa ala ta'een faayidaaleen argaman muraasas ta'ee hedduun malaammaltum-maadha. Waan ta'eefis faayidaa akkamiyyuu karaa seeraa ala ta'ee argachuuf yaaduu dhiisuu, akkasumas ciiga'uun hawaasarraa eegama.

Malaammaltummaan guddina dimook-iraasiitii fi bulchiinsa gaariif balaa

waan ta'eef namoota hirmaattuu gocha kanaa ta'an seeraan akka gaafataman taasisuuf hawaasni ittigaafat-amummaa olaanaa qaba. Akkasumas, gochawwan malaammaltummaa yeroo fi bakka kamittiyyuu ittisuudhaan malaanmaltoonni akka saaxilaman, qaama ilaallatuuf eeruun gocha hawwaasarraa eegamuudha.

Dhumarrattis bakka deemnu hundatti malaammaltummaaf sababa ta'u jennee kan tilmaamnu hojmaata badaa eeruun dhimma biroo hawaasarraa eegamuudha."Goondaan walqabattee galaana ceeti," akkuma jedhamu hawaasni walta'ee malaammaltummaa ittisuu, akkasumas bu'uuraan balleessuuf haalli itti danda'amu waan jiruuf, malaammaltummaan dhaabuun ni danda'ama.

Gilgaala 13

Gaaffilee armaan gadii gareen irratti mari'adhaa.

1. Malaammaltummaa balleessuu keessatti gah-een hawaasaa maal akka ta'e mari'adhaa.
2. "Malaammaltummaa balleessuun ni danda'ama" ykn "malaammaltummaa balleessuu osoo hin taanee xiqqeessuutu danda'ama" yaada jedhu lamaan irratti mari'adhaa.

Cuunfaa Boqonnichaa

Heerri MFDRI fi Heeronni naannolee karaa bakka bu'ootaa uummanni filee ergateen dokumentii mirkanaa'edha. Heerri Federaalaa ummattoonni biyyattii keessa jiran filatee kan ergateen bakka bu'oonni walmari'atanii kan mirkanaa'e yoo ta'u, Heeronni naannolee ummattoota naannoo keessa jiraatuu kan filate miseensonni manneen marii naannoo walmari'atee sanadoota mirkanaa'aniidha.

Olaantummaan seeraa mirkanaa'uuf naamusni gaariin furtuu akkuma ta'e sadarkaa biyyaatti barattoota irraa naamusawwan gaarii hedduutu eegamu. Kanneen keessaa namni tokko yoo dubbate waldhaggeeffachuu, waldanda'uu, waldhabinsa karaa nag-aa hiikuu, jaalala biyyaa fi kkf keessatti argamu.

Daangaa aangoo murteessuun, olaantummaa seeraa mirkaneessuuf gumaa-cha eeyyantaa akkuma qabu hundaa, daangadhabeessummaan aangoo akka olaantummaan seera hin jiraanne gochuu keessatti gahee olaanaa qaba. Keessumattuu, daangaan aangoo dhibuun hojmaanni iftoominaa fi ittigaafatamummaa akka hin jiraanne gochuun namoonni aangoo isaanii

daangaa ala baasuun akka hojjetanii fi sarbamuu mirgoota bu'uuraa lammii leef sababa ta'uu danda'u.

Iccitii eeguu dhiisuun rakkoowwan hedduu sadarkaa biyyaatti uumuu waan danda'uuf, iccitii eeguuf ofeeggannoo barbaachisaa ta'uu malu gochuu qabna. Odeeffannoo fudhatamuu qabu keessaa dhimmoota iccitii ta'an adda baasnee beekuu fi amanamummaa fi ofeeggannoon eegu-un isaan angafoota.

Malaammaltummaan olaantummaa seeraaf balaadha. Malaammaltummaan, yakka hawaasni hadheeffatee kan itti qabsaa'u yommuu ta'u, gama birootiin dhaabbilee malaammaltu-mmaa ittisuuf fi qaamoleen haqaa ni barbaachisu.

Komiishiniin naamusaa fi farra malaammaltummaa dhaabbata malaammaltummaa ittisu yoo ta'u poolisiin, abbaan alangaa fi abbootiin seeraa immoo malaammaltummaa ittisuuf qaamolee haqaati. Dhaabbileen kunniinii fi qaamoleen haqaa qofaan malaammaltummaa ittisuuf ga'aadha jechuu miti. Kanaafuu, hawaasni malaanmaltoota eeruun, ajaa'ibsifachuurrarra saaxiluu fi kkf ittigaafatamummaa lammu-mmaa isaanii bahuu qabu.

Gaaffilee Keessa Deebii

I. Gaaffilee armaan gadii dubbisuun sirrii kan ta'e "dhugaa", dogoggoraa kan ta'e "soba" jechuun deebisaa.

1. Malaammaltummaa ittisuuf poolisiin qofti ga'aadha.
2. Iccitiin biyyaa kan eegamu abbootii taayitaa olaanaa qofaani.
3. Daangaan aangoo yoo hin jiru ta'e iftoominnii fi ittigaafatamummaan hin jiru
4. Sadarkaa mana barumsaatti malee sadarkaa biyyaatti naamusni barataa irraa eegamu hin jiru.
5. Heerri federaalaa fi heerronni naannolee bifaanis qabiyyeedhaanis garaagarummaa hin qaban.

II. Armaan gaditti ittigaafatamummaa jiran waliin walitti firoomsaa.

A.

1. Barumsa naamusaa fi farra malaammaltummaa banal'isuu
2. Yakkamaa qabuu
3. Yakkamaa seeraan adabuu
4. Qorannaa sirna hojmaataa geggeessuu, hojii irra olmaa isaa hordofuu

B.

- A. Abbaa alangaa
- B. Komishinii naamusaa fi farra malaammaltumma
- C. Mana Murtii
- D. Poolisii

III. Bakka duwwaa armaan gadii jechoota ykn gaaleewwan kanatti aananii jiraniin guutaa.

- Dhaabbilee farra malaammaltummaa
- Heera mootummaa federaalaa
- Mootummoota Naannolee
- Komiishinii Naamusaa fi Farra Malaammaltummaa Federaalaa
- Mootummoota naannolee
- Komiishinii Naamusaa fi Farra Malaammaltummaa Naannolee
- Heera Federaalaa
- Olaantummaa seeraa
- Malaammaltummaan
- Manneen murtii

1. Mana marii naannootiin kan mirkanaa'uu heera _____ ti.
2. _____ qaamolee haqaa malaammaltummaa ittisan dha
3. _____ malaammaltummaa ittisuuf sadarkaa biyyaatti dhaabbata labsiidha hundeeffameedha.
4. Qaamoleen haqaa namoota seeraa ala ta'an sirreessuu fi adabuun _____ akka kanajan taasisa.
5. _____ n yakka.

IV. Gaaffilee armaan gadiif deebii sirrii ta'e filadhaa.

1. Maqaa heera federaalawaa sirrii ta'e kan qabu isa kami?
 - A. Heera Diimookiraatawaa Rippabilika Itoophiyaa
 - B. Heera Federaalawaa Dimookiraatawaa Itoophiyaa
 - C. Heera Dimookiraatawaa Federaalawaa Itoophiyaa
 - D. Heera Federaalawaa, Dimookiraatawaa Rippabilika Itoophiyaa
2. Yaada qajeelaa (sirrii) kan qabate isa kami?
 - A. Heerri naannolee seerota biyyaa hundaaf seerota olaanaadha.
 - B. Heerri naannolee seera olaanaa naannichaati
 - C. Heerri naannolee karaa Mana Mamaree Federaalaatiin kan mirkanaa'edha.
 - D. Heerri naannoo darbee darbee heera federaalaa waliin walfaalleessa
3. Faayidaa aangoon daangaa qabaachuu kan agarsiisu isa kami?
 - A. Olaantummaan seeraa mirkanaa'uu
 - B. Hoj-maanni iftoomaa fi itti gaafatamummaa akka jiraatu gochuuf
 - C. Seer-dhabummaan akka hin moone gochuuf
 - D. Hunduu deebii ta'u.
4. Kanneen armaan gadii keessaa daandii ittisa malaammaltummaa kan hin taane isa kami?
 - A. Barsiisuu
 - B. Hoj-maata badaa malaammaltummaaf saaxilamu sirreessuu
 - C. Malaanmaltoota seeratti dhiyeessuu
 - D. Hunduu deebii ta'u.

IV. Gaaffilee dhiyaataniif deebii gabaabaa kennaa.

1. Wayita daangaan aango hinjiraannetti iftoominnii fi ittigaafatamummaan hin jiraatu jechuun maal jechuudha?
2. Hoj-maata malaammaltummaaf saaxila baasuu danda'an keessaa sadii eeraa.
3. Iccitii eeguuf of eeggannoo ta'uu malu keessaa inni jalqabaa dhimmoota iccitii ta'an adda baasanii beekuudha yoo jedhamu maal jechuudha?